

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı

**Türkiye'de Denetimli Serbestlik
10. Yıl Uluslararası Sempozyumu
Bildiri Kitabı
“ Uluslararası Yaklaşımlar”**

**International 10th
Anniversary Symposium of
Turkish Probation Proceedings
“ International Approaches”**

***Düzenleyen
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı
8-10 Aralık, 2015
İstanbul***

TÜRKİYE’DE DENETİMLİ SERBESTLİK MÜMKÜN MÜDÜR? DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINIYLA TÜRK CEZA ADALET SİSTEMİNDE DENETİMLİ SERBESTLİK

Dr. Hakan A. Yavuz

Lahey Adalet Müşaviri
Hollanda
hayavuz@gmail.com

GİRİŞ

Türkiye’de denetimli serbestliğin 10. yılına geldiğimiz 2015 yılında yapılan bu sempozyum, gerek mevzuat ve gerekse uygulama bakımından ülkemizdeki durum hakkında kapsamlı bir fikir verecektir. Bununla birlikte farklı disiplinlerden ve farklı ülkelerden uzmanların yapacakları sunumlar ülkemizde ve dünyada denetimli serbestliğin toplum nezdinde ve akademik alanda nasıl anlaşıldığı konusunda önemli ölçüde bilgilenmemizi sağlayacaktır.

Bilindiği üzere denetimli serbestlik esasen bir ceza adalet kurumudur ve öncelikle kurumun bu sistem içerisindeki yerinin ve anlamının net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu tebliğde, Türk denetimli serbestlik kurumu ceza ve ceza infaz hukuku açısından kısa bir incelemeye tabi tutulacaktır. Bu inceleme yapılırken kurumun tarihsel kökenlerine kısaca değinildikten sonra 2005 öncesi ve sonrasında ülkemizdeki durum hakkında değerlendirmeler yapılacaktır.

1. CEZALANDIRMA ANLAYIŞININ TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ

Victor Hugo, ünlü romanı Sefiller (Les Misérables)’i 1862 yılı Fransa’sında yayınladığında, modern hapishanenin tarihi yaklaşık 300 yılını geride bırakmıştı.

1588 yılında Hollanda’nın başkenti Amsterdam’da bir mahkeme, 16 yaşından küçük hırsızlık suçlusunu bir sanık hakkında, ölüm cezası yerine sanığın devlet tarafından *eğitilip düzeltilmesi ve iyileştirilmesine* yönelik bir karar verdi. Bu karar sonrası yaşanan gelişmeler 1595 yılında Klarissen Manastırı’nın bir bölümünün çalışma ve iyileştirme kurumu olarak tahsis edilmesiyle sonuçlandı¹ ve modern hapishane kavramı bu şekilde doğmuş oldu.

Hapishanenin doğuşuyla birlikte ceza, salt bedensel bir azap çektirme yöntemi olmaktan çıkıp ruhsal ve kişisel bir azap verme ve aynı zamanda iyileştirme, düzeltme ve eğitime yöntemine dönüşmüştür.² Şüphesiz Amsterdam hapishanelerinden önce de hapsetme, zindana atma, hücreye koyma gibi “kapatma” esaslı cezalar uygulanıyordu ancak modern hapishane kavramı, kapatmanın ötesinde düzeltme ve iyileştirme amacına dayanması nedeniyle öncekilerden kesin bir şekilde ayrılmaktadır.³

Sefiller romanında da anlatıldığı üzere, 1800’li yılların ortalarına gelindiğinde Avrupa’daki hapishanelerin büyük

¹ Timur Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, Ankara Mart 2013, s. 109.

² Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu (Gözetim Altında Tutmak ve Cezalandırmak)*, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, İstanbul 1992, s. 12.

³ Ülkemizde ve birçok Avrupa ülkesinde, hapishane (prison) kavramı daha ziyade hapis cezalarının infazının yapıldığı yer şeklindeki dar anlamıyla kullanılmakta ve anlaşılmaktadır. Oysa Amsterdam hapishanelerinin ortaya çıkışındaki esas etken, failleri kapatmak, hapsetmek suretiyle sadece cezalarının infaz edilmesi değil, eğitilip düzeltilmesi ve iyileştirilmesidir. Bundan ötürüdür ki bu ceza biçiminin ilk uygulamaları, hizmetlerini toplumu düzeltmeye adanmış kiliseler tarafından yapılmıştır. Buradaki “düzeltme” kavramı meselenin esasını anlamak bakımından önem arz etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde özellikle 1950’li yıllardan beri hapishane kavramı yerine daha çok düzeltme, ıslah etme anlamına gelen “correction” kavramı kullanılmaktadır. Amerikan sisteminde bu kavram, hapishaneyle birlikte, denetimli serbestlik (probation) ve koşullu salıverilme (parole) kurumlarını da içine alan üst bir kavram olarak kullanılmaktadır. “Correction” kavramı ayrıca akademik anlamda, suçluların rehabilitasyonu temelinde araştırmaların yapıldığı bir çalışma alanıdır. 1950’li yıllarda Amerikalı bazı akademisyenler “ceza bilimi” anlamına gelen “penology” kelimesini kullanmayı terk ederek “correction” kelimesini kullanmaya başlamışlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz: John T. Whitehead/Mark Jones/Michael Braswell, *Exploring Corrections in America*, Elsevier/USA 2008, s. 8. Denetimli serbestlik, bu kavram bağlamında toplum temelli (community-based) yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bkz: Leanne Fital Alarid/Rolando V. Del Carmen, *Community-Based Corrections*, Belmont/USA 2011, s. 77-177. Hatta “Amerikan İslah Birliği” şeklinde tercüme edebileceğimiz “American Correctional Association” adındaki kurum daha önceki ismi olan “National Prison Association” ismini 1954 yılında yapılan kongresinde değiştirerek “prison” kelimesi yerine “correctional” kelimesini ikame etmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi ise kurumun ve hizmetlerinin dayandığı felsefeyi daha iyi yansıtmaları olarak ifade edilmiştir. Bkz: http://www.aca.org/ACA_Prod_IMIS/ACA_Member/About_Us/Our_History/ACA_Member/AboutUs/AboutUs_Home.aspx?hkey=0c9cb058-e3d5-4bb0-ba7c-be29f9b34380, 11.11.2015.

çoğunluğu her türlü keyfiliğin, zulmün, işkencenin, insan onuru ve haysiyetini ayaklar altına alan uygulamaların beşiği haline gelmişti. Bununla birlikte, bir şekilde hapisneden kurtulan mahkûmların işkencesi, saliverilmelerinden sonra da hatta hayatlarının sonuna kadar devam ediyordu.⁴ Çünkü “suçlu” ve “eski bir mahkum” olarak “tehlikeli” bir kişi olduklarını belgeleyen “sarı kağıtları” olmaksızın hayatlarını sürdürmeleri mümkün olmuyordu ki, buna da zaten hayat denilemezdi. Bu yıllarda “damgalanma” o denli etkiliydi ki, bir kez suç işleyip hapisneden çıkan kimsenin yeniden suç işleyerek hayatını idame ettirmekten başka çaresi kalmıyordu.⁵

Bu süreçte denetimli serbestliğin ilk örneklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Hapsetmek yerine suçluyu toplum içinde sınırlı bir serbesti dahilinde, bir rehber eşliğinde denemek ve bu deneme süreci başarılı olduğu takdirde topluma uyumlu bir fert kazandırmak temellerine dayanan denetimli serbestlik, cezalandırma anlayışının *insanileştirilmesi* hareketi olarak tarihteki yerini almıştır.⁶ 1900’lü yıllar denetimli serbestliğin, resmi kurumlar olarak örgütlenip hizmet verdiği bir süreç oldu. Amerika ve neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde farklı yöntemler ve isimlendirmelerle de olsa denetimli serbestlik, ceza adalet sistemlerinin vazgeçilmez bir parçası haline geldi.⁷

2000’li yıllara gelindiğinde ise İngiltere’de “denetimli serbestliğin sonu mu geldi?” sorusu, toplumda ve politik alanda ağırlık kazanan “daha fazla cezalandırma” yanlısı eğilimlerin bir sonucu olarak gündeme getirildi.⁸ 2012’de özelleştirme çalışmalarının başlamasıyla birlikte “denetimli serbestlik hala mümkün müdür?” sorusu soruldu.⁹ 2014 yılının Haziran ayından itibaren İngiliz denetimli serbestlik hizmetlerinin büyük ölçüde özelleştirilmesiyle de yeni ve tartışmalı bir dönem başlamış oldu.¹⁰

2. DENETİMLİ SERBESTLİĞİN ÜLKEMİZDEKİ KISA TARİHİ

Ülkemizde bir cezalandırma yöntemi olarak hapsetme, son yüz yıllık cezalandırma teorisi ve uygulamasında merkezi bir konumdaydı ve denetimli serbestlik alanında dünyada yaşanan tüm bu gelişme ve tecrübelerle kayıtsız kalınmıştı.¹¹ Gerek akademi ve gerekse kanun yapıcı ve uygulayıcılar, suç işleme sebeplerinin tespiti ve buna yönelik önlemlerin alınmasından ziyade, özellikle toplumda infial yaratan suç eylemlerinin ardından her defasında ceza miktarlarının artırılmasını isteyen kamuoyu baskısına nasıl bir karşılık verilmeli ve aşırı kalabalıklaşan, insan haklarına aykırı şart ve uygulamaların bulunduğu cezaevi sistemiyle nasıl başedilmeli gibi sorulara cevaplar aradılar. Bu arayış, siyasi iktidarları bir taraftan belirli suçlar için kanunda öngörülen ceza miktarlarını artıran kanun değişiklikleri yaparak cezaevlerine gönderilen kişi sayısının artmasına neden olurken, bir taraftan da sık sık af kanunu veya benzer sonuçları olan kanunlar çıkartmak suretiyle cezaevlerini boşaltmak çelişki ve kolaylığına itti.¹²

2005 yılında yapılan reformla temel ceza hukuku mevzuatımız bütünüyle yenilendi. Bu yenilemeyle birlikte hırsızlık, dolandırıcılık, yaralama gibi popüler bazı suçlar için kanunda öngörülen ceza miktarları artırıldı, kovuşturma ve ceza zamanasını süreleri ile koşullu saliverilmeden yararlanma süreleri uzatıldı (1/3’den 2/3’e). Bu değişiklikler yeni mevzuatın “daha fazla cezalandırıcı” bir görünüme sahip olmasına ve ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun önemli ölçüde artması-

⁴ Victor Hugo, Sefiller romanının kahramanı Jean Valjean’ın ağzından şöyle konuşur: “Özgürlük kurtuluş değildir. Hapisten çıkılır ancak mahkûmiyetten değil.” Victor Hugo, *Sefiller*, C. 1: Fantine, Tercüme eden: İsmail Yerguz, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 144.

⁵ Sefiller romanı bağlamında cezalandırma ve denetimli serbestlik konularına değinilen bir çalışma için bkz: Canan Olpak Koç, “İslah Edici Yöntemlerin Kurgusal Düzlemde Keşfi: Avrupa Sarı Kağıtları Yırtıldı mı?”, *Turkish Studies Journal*, Vol. 7/4, Fall 2012, s. 2431-2439.

⁶ Denetimli serbestliğin ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Hakan A. Yavuz, *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011, s. 10-25; Hakan A. Yavuz, “Denetimli Serbestliğin Ortaya Çıkışı ve Karşılaştırmalı Hukuktaki Gelişim Süreci”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 66, Şubat 2012, s. 75-89.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 17-26, 85-141.

⁸ Bkz: Mike Nellis/Wing Hong Chui, “The End of Probation”, in: Wing Hong Chui/Mike Nellis, *Moving Probation Forward (Evidence, Arguments and Practice)*, London 2003, s. 261-275; Nick Cohen, “The End of The Probation Service”, <http://www.newstatesman.com/200405100022>, 15.08.2007.

⁹ Bkz: Peter Raynor, “Is Probation Still Possible?”, *The Howard Journal*, Vol 51, No 2, May 2012, s. 175-176. Makalenin Türkçe tercümesi için ayrıca bkz: “Denetimli Serbestlik Hala Mümkün müdür?”, Tercüme eden: Hakan A. Yavuz - Süleyman Özar, *Küresel Bakış Çeviri Dergisi*, Yıl 4, S. 12, Ocak 2014, s. 11-39.

¹⁰ Bkz: Collin Allars, “Transforming Delivery of Probation Services in England and Wales”, wp-content/uploads/2015/11/Day-1.5-Collin-Allars-26-11-15.30h.pdf, 05.12.2015.

¹¹ Denetimli serbestliğin Türkiye’deki gelişimiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 149-171; Hakan A. Yavuz, “Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 100, Mayıs-Haziran 2012, s. 317-342.

¹² 2000 yılında çıkartılan ve kamuoyunda “Raşsan Affı” olarak bilinen 21.12.2000 tarih ve 4616 sayılı “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Saliverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelelenmesine Dair Kanun” esasen bir af kanunu olmamasına rağmen benzer sonuçlara neden olmuş ve yaklaşık 50 bin kişi bu kanundan yararlanarak serbest bırakılmıştır. Kanun hakkında yapılan akademik çalışmalar için bkz: *Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 18, 2001, <http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/veri-istatistik/yayinlar/ay-cilt.pdf>, 18.11.2015, s. 17-436.

ına neden oldu.

Yine reformla birlikte “denetimli serbestlik” kavramı ilk kez kanunlardaki yerini aldı. Ancak denetimli serbestlik, konumlandırılışı itibarıyla bu reformun düşünülmüş, etkileri öngörülmüş bir parçası olarak değil, sonradan monte edilmiş sakil görünümlü bir müessesе olarak kurgulandı.¹³ Kanunların yürürlüğe girip uygulanmaya başlanmasıyla birlikte şu soru gündeme geldi: “*Tamam iyi güzel de, ne işe yarar bu denetimli serbestlik?*”

Yürürlüğe konulan yeni Türk Ceza Kanunu (TCK)’nun bir kaç yerinde “denetimli serbestlik tedbirini” ifadesi kullanılmıştı. İnfaz Kanunu’nda ise TCK’daki denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanma şartlarına ilişkin bir kaç madde ve “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi ile Koruma Kurulları”nın kurulmasına yetki veren bir madde dışında net bir ipucu bulunmuyordu. Bunların yanında bir de 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu çıkartılmıştı ancak kanunda denetimli serbestliğin tanımı dahi yapılmamıştı.¹⁴

Reformla birlikte öngörülen alternatif yöntem ve tedbirlerin kullanışsızlığı, temel ceza miktarlarındaki artış polis, savcılık ve mahkemelerin iş yoğunlukları ile cezaevi nüfusunun hızla artmasına neden oldu.¹⁵ 2006 yılının sonunda bu soruna bir çare olarak Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)’nın 231. maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle sonuç hapis cezası 1 yıl ve daha az olan ceza hükümleri bakımından “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması” müessesesi getirildi ve “denetimli serbestlik tedbirini” adı altında geri bırakmanın belirli şartlara tabi tutulabileceği öngörüldü. Buna karşın, devam eden süreçte cezaevlerinin nüfusunda bir azalma yaşanmadı. 2008 yılının başında ise 1 yıllık hapis cezası süresi 2 yıla çıkartılarak kapsam genişletildi. Ancak bu değişiklik de derde deva olmadı. Denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi, bu kurumun uygulanmasında zorunlu bir unsur olmadığından nadiren uygulandı.¹⁶

2005 yılı sonrasında cezaevleri nüfusunda başlayan dramatik artış bir türlü engellenemiyordu. Yıllık ortalama 15.000 kişilik artış istikrarlı olarak devam ediyordu. 2012 yılına gelindiğinde ceza infaz kurumları 136.020 rakamıyla cumhuriyet tarihimizin en kalabalık günlerini yaşıyordu. İşte bu noktada siyasi irade tarafından denetimli serbestlik bir can simidi olarak keşfedilerek, 2012, 2013 ve 2014 yıllarında İnfaz Kanunu (5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun - CGİK) ve yönetmeliklerinde denetimli serbestlik çerçevesinde bir takım değişiklikler yapılarak aşırı kalabalıklaşmaya çözüm yolları bulunmaya çalışıldı.

Bu bağlamda; 2012 yılında İnfaz Kanunu’na eklenen yeni bir madde ile koşullu salıverilme süresine 1 yıl ve daha az süresi kalan hükümlüler için infaz hakimi kararıyla “Denetimli serbestlik tedbirini uygulanarak cezanın infazı (CGİK 105/A)” adı altında yeni bir düzenleme yapılarak, hükümlülerin 1 yıl erken tahliye olmasına imkan sağlandı. Her ne kadar yeni bir isimlendirme yapılmış olsa da aslında düzenlemeyle koşullu salıverilme süresi 1 yıl erkene alınmış oldu. Bununla birlikte, bu infaz yönteminde zorunlu olarak uygulanması öngörülen “denetimli serbestlik tedbirleri”nin belirlenmesi görevi doğrudan denetimli serbestlik müdürlüklerine verildi.¹⁷ 2014 yılında ise adli para cezalarının infazıyla ilgili düzenlemenin

¹³ Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 179.

¹⁴ Denetimli serbestlik kavramının mevzuattaki kullanım biçimi ve anlamına dair ayrıntılı bir değerlendirme için bkz: Yavuz, *a.g.e.*, s. 172vd.

¹⁵ 2005 yılında 55.966 olan cezaevleri nüfusu, uygulamanın ilk yılı sonunda yaklaşık 15.000 kişilik bir artış ile 70.277 olmuştur. Resmi rakamlar için bkz: <http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 07.11.2015.

¹⁶ Denetimli serbestlik bağlamında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz: Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 270-280.

¹⁷ 105/A maddesinin 5. fıkrasına göre: “Denetimli serbestlik tedbirini uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar; a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması, b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması, c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi, d) Belirlenen programlara katılması, yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğüne karar verilir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilir.” Bununla birlikte 2013 tarihli Denetimli Serbestlik Yönetmeliği’nin 83/2. maddesinde ilginç bir düzenleme yapılarak; “Denetimli serbestlik tedbirini uygulanarak cezasının infazına karar verilen her hükümlü hakkında kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma yükümlülüğünün uygulanmasına karar verilir.” hükmü getirildi. Daha kapsamlı bir çalışmada tartışılmasında büyük fayda olmakla birlikte, **kanımızca** bu düzenlemelerde iki temel problem bulunmaktadır. Birincisi kamu yararına ücretsiz çalıştırmanın bir yaptırım biçimi olarak düzenlendiği TCK’nın 50. maddesinde sanığın gönüllü olarak bunu istemesi ya da kabul etmesi şartı aranmışken, hapis cezasının bir infaz biçimi (!) olarak yapılan yeni düzenlemede, kanunda bulunmamasına rağmen yönetmelik hükmüyle her bir hükümlü bakımından rıza aranmamış ve bir zorunluluk hali yaratılmıştır. Bu bakımdan ilgili yönetmelik hükmünün kanundaki düzenlemeye aykırılık iddiası gündeme gelebilecektir. İkinci problem ise, kamu yararına ücretsiz çalıştırmanın alternatif bir yaptırım biçimi olarak değil ancak hapis cezasının otomatik bir infaz biçimi olarak uygulanmasıdır. Bu durum, ücretsiz çalışma yaptırımının kanun koyucu tarafından doğru olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Zira bu yaptırım biçiminin herhangi bir bireyselleştirme değerlendirmesine tabi tutulmadan tüm hükümlüler bakımından uygulanması, ücretsiz çalışmanın amacına ve teorik arka planına uygun görünmemektedir. Esasen ücretsiz çalıştırma, “kişinin zamanının

bulunduğu İnfaz Kanunu'nun 106. maddesinde bir değişiklik yapılarak, ödenmeyen adli para cezalarının hapis cezasına çevrilmesi yerine kamu yararına ücretsiz çalıştırmaya çevrilmesine olanak sağlandı.¹⁸

105. maddedeki düzenlemeyle birlikte 18 aya kadar olan hapis cezalarının hapsetmek suretiyle infaz edilmesi engellendi ve binlerce hükümlü kısa bir süre içerisinde tahliye edilerek serbest bırakıldı. Aynı şekilde, 106. maddede yapılan düzenleme de tahliyelere neden olmakla birlikte, adli para cezasını ödeyemeyen birçok hükümlünün ceza infaz kurumlarına gönderilmesi engellendi. Bununla birlikte denetimli serbestlik müdürlüklerinin iş yoğunluğu kısa sürede 2-3 kat artmış oldu.

Tüm bu gelişmelere rağmen cezaevlerindeki dramatik nüfus artışı 2012 yılından sonra da devam ederek 2015 yılı Kasım ayı sonu verilerine göre 176.116 sayısına ulaştı. Kamuoyunda ve hükümlüler arasında bir tür "af" olarak algılanan söz konusu düzenlemelerle birlikte, son zamanlarda google arama motorunda en çok sorulan sorulardan birisi "Denetimli serbestlik 2 yıla çıkacak mı?" haline geldi.¹⁹

Denetimli serbestliğin uzun tarihi hakkında bir miktar fikir sahibi olanlar için, ülkemizde son 10 yılda yaşanan bu süreç muhtemelen çok fazla garipsenmemektedir. Zira denetimli serbestlik, birçok ülkedeki ilk uygulama zamanlarında hükümetler tarafından cezaevlerindeki nüfusun azaltılması şeklindeki pragmatik amacı gerçekleştirmek için bir araç olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte yaşanan bu sürecin, birçok olumsuzluğa, denetimli serbestliğin bir tür af olarak algılanmasına ve infaz sisteminde bir karmaşaya neden olmasına rağmen kurumun gelişimine katkıda bulunacağından şüphemiz bulunmamaktadır. *Kanımızca* denetimli serbestliğin ceza adalet sisteminde neye tekabül ettiğinin, cezaların infazında ne tür bir araç olduğunun, denetimli serbestlik müdürlüklerinin potansiyelinin ne düzeyde olduğunun, yeterli ön araştırma ve bireyselleştirmeye dayalı olmayan serbesti kararlarının, yine yeterli ve gerçek bir denetim içermeyen deneme sürelerinde yaşanan olumsuzluklar ile yükümlülük ihlalleri ve yeniden suç işlemeyle sonuçlanan süreçlerin somut olarak anlaşılmasına ve yapılacak derli toplu bir değerlendirme sonucunda denetimli serbestliğin gelecek projeksiyonunun şekillenmesine önemli katkıları olacaktır.

3. SAYISAL VERİLER IŞIĞINDA TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN GÖRÜNÜMÜ

2015 yılı sonuna kadar yaşanan süreçle ilgili olarak aktardığımız bilgiler ve değerlendirmelerden sonra bu bölümde sayısal veriler ışığında bazı teknik ayrıntılar bakımından denetimli serbestlik sistemimizin görünümüne bakacağız.

cezalandırılması, boş vaktinin alınması ve çalışma ücretinden kişiyi mahrum bırakması" şeklindeki temel düşünceye dayalı bir uygulamadır ve ancak hükümlünün gönüllü olarak bunu istemesi halinde bir anlam ifade eder. Toplum içerisinde infazı öngörülen diğer toplum yaptırımları gibi ücretsiz çalıştırma yaptırımı da ancak aktif olarak, bu topluma kazandırma sürecine ilgi duyan failer hakkında ve buna yönelik gerekli altyapıyı sağlayan, bu yaptırımın özel şartlarının gereği olan hususları taşıyan seçilmiş bir ortam içerisinde uygulandığı takdirde yararlı olabilecek bir yöntemdir. Konuyla ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz: Anton M. Van Kalmhout, "Kamu Yararına Çalışmadan 'Toplumsal Yaptırımlara': Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı", *Hollandaca* aslından çeviren: Burhan Alıcı, *Küresel Bakış Dergisi*, Y. 1, C. 1, S. 1, Nisan 2011, s. 71-106.

¹⁸ Değişiklik yapılan maddenin 3. ve 8. fıkraları şu şekilde düzenlenmiştir: "(3) Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir. (8) Hükümlü, hapis yattığı veya kamuya yararlı işte çalıştığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen parayı öderse hapisten çıkartılır veya kamuya yararlı işte çalıştırılma sona erer."

¹⁹ 07 Ocak 2015 günü Ceza İnfaz Kurumları Güvenlik Hizmetleri Kanunu Tasarısı üzerine TBMM'de yapılan görüşmeler esnasında konuşan Adalet Bakanı Sayın Bekir Bozdağ, denetimli serbestliğin iki yıla çıkması konusunda herhangi bir çalışmanın olup olmadığı ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: "Cezaevi, denetimli serbestlik konusunda bir çalışma var mı?" Biraz önce buna cevap vermiştim ancak tekrar etmekte fayda var. Denetimli serbestlik süresinin artırılmasına ilişkin bir çalışmamız şu anda yok, sebebi de şu: Şu anda, şartla tahliyesine bir yıl kala hükümlüler denetimli serbestlikten istifade edebiliyor. Cezasının üçte 2'sini yattığı zaman şartla tahliye hakkı elde ediyor. Buna göre, on sekiz ay ceza almış birisinin on iki ay içerisinde yatması gerekiyor. Şu anki uygulamada, on sekiz ay ceza alan birisi içeri giriyor, belki bir hafta, belki birkaç gün, işlemler bitene kadar, orada, yasanın öngördüğü kararlar alınana kadar içeride kalıyor, çıkıyor. Eğer biz şu andakinin üzerinde bir artış yaparsak, on sekiz aydan daha fazla ceza alan kişilerin de hiç içeride yatmaması gibi cezasızlık, cezasının infazsızlığı gibi bir durumla karşı karşıya kalacağız. Mesela, bazıları "İki yıla çıkarın." diyor, bu, şu demektir: İki yıl olduğu zaman üç yıl hapis cezası olan birisi içeri sadece girdi çıktı yapacak. Yani bunu Türkiye kamuoyu, milletimiz, insanlarımız kabul eder mi? Baktığınızda pek makul gözüküyor çünkü niteliği gereği, cezası gereği hafif olan suçlarla ilgili bir suç işleme hürriyeti ve cezasızlık hâli ortaya çıkacaktır. O nedenle biz bu noktada bir değişiklik şu an için öngörmüyoruz. Ama başka formüller var mı, cezasızlık olmaksızın, hem cezayı görecektir hem de denetimli serbestlik konusunda daha adil bir imkân oluşturacak bir formül olabilir mi, onunla ilgili bir çalışmamız var ama şu anda bu miktarı yükseltecek bir çalışma yok." Bkz: <http://www.memurhval.com/tbmm/bekir-bozdog-denetimli-serbestlik-2-yil-en-son-durumu-soyledi-h1516.html>, 03.12.2015.

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı’nın resmi internet sitesinde bulunan sayısal verilere göre, denetimli serbestliğe yoğun bir ilgi olduğu, müdürlüklere gelen iş sayısında 2010 yılından sonra çok ciddi bir artış olduğu görülmektedir.²⁰ Özellikle yukarıda bahsedilen 2012 değişikliği sonrasında sayının katlanarak arttığı ve 2014 yılında 484.281’e ulaştığı kaydedilmiştir.²¹ Peki bu artış, denetimli serbestliğin hapis cezası yerine daha insani bir alternatif olarak kabul görmesinden mi yoksa teorik olarak ceza adalet sisteminde neye karşılık geldiği yeterince düşünülmeden yapılan pragmatik düzenleme ve uygulamalardan mı kaynaklanmıştır? Şimdi 2015 yılı Kasım ayına ilişkin resmi istatistiklere yansıyan veriler ışığında bu soruya cevap bulmaya çalışacağız.

Sayısal verilere bakıldığında, uyuşturucu madde kullanmak veya kullanmak için bulundurmaya suçu (TCK m. 191) için öngörülen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının müdürlüklerin faaliyetleri arasında ilk sırada olduğunu görüyoruz.²² Aslında bu tedbirlere ilişkin işler 2006 yılından beri istikrarlı bir şekilde ilk sıradaki yerini korumaktadır. Bunun sebebi şüphesiz, tedbirlere hükümle birlikte karar verilmesi konusundaki yasal zorunluluktur. Yapılan araştırmalar, bu tedbirin uygulanmasında ciddi sıkıntılar olduğunu göstermektedir.²³ Karşılaştırmalı hukuktaki birçok örnekte, bu tip tedbirlerin uygulamasının, uzman kurumlar tarafından yapıldığı bilinmektedir.²⁴ Sayısal veriler esas alındığında, özellikle 2012 yılına kadarki dönemde denetimli serbestlik, uyuşturucu kullanma ve bulundurma suçlarına özgülenmiş bir çalışma alanı görünümündedir.²⁵ Bu yoğunluk, denetimli serbestlik hizmetlerinin esas çalışma alanlarını gereksiz bir biçimde sınırlandırmakta ve müdürlüklerinin iş yoğunluğunu önemli ölçüde artırmaktadır.

Verilere göre ikinci yoğunluk adli kontrol kararlarında görülmektedir.²⁶ Karşılaştırmalı hukuk örneklerine bakıldığında adli kontrol benzeri tedbirlerin uygulamasının denetimli serbestlik hizmetleri arasında bu denli önemli bir yer tutmadığı, hatta kimi ülkelerde hiç yer almadığı görülmektedir.²⁷ 2007 tarihli yönetmelikte olduğu gibi 2013 tarihli yönetmeliğe göre de CMK’nın 109. maddesinde öngörülen adli kontrol kararlarının tamamının takibi ve denetimi halen denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından yapılmakta ve bu durum gereksiz bir iş yoğunluğuna neden olmaktadır. *Kanımızca*, şüphelinin toplum içinde gözetim ve denetimini içermeyen adli kontrol tedbirlerin denetimli serbestlik müdürlüklerin görev alanından tamamıyla çıkartılması gerekmektedir. Zira bu tedbirlerin yerine getirilmesi, doğrudan savcılıklar, kolluk veya ilgili kurum ile irtibatın sağlanmasıyla mümkün bulunmaktadır.²⁸

Üçüncü yoğunluk, “denetimli serbestlik uygulanarak cezanın infazı” adı verilen ancak gerek uygulanma biçimi ve gerekse sonuçları itibariyle *kanımızca* koşullu salıverilme süresinin uzatılması anlamına gelen uygulamanın denetimine ilişkindir.²⁹ Bu yöntem ülkemiz sisteminde yeni bir uygulamadır ve doğrusu pragmatik gerekçelerle yapıldığı, denetim-

²⁰ Daire Başkanlığı istatistiklerinde, müdürlüklere infaz için gelen karar sayılarının yıllara göre dağılımına göre sayı; 2006’da 7.185 iken, 2007’de 21.072, 2008’de 57.886, 2009’da 77.928, 2010’da 106.018, 2011’de 130.405, 2012’de 219.633, 2013’de 354.108, 2014’de 484.281 sayısına ulaşmış olup, 2015 yılı sonunda bu sayının 550.000’in üzerinde olması beklenmektedir. Bkz: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>, 08.12.2015.

²¹ Sayısal veriler, denetimli serbestlik sistemi üzerinde Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasındaki en yüksek yoğunluğun ülkemizde olduğunu göstermektedir. Avrupa Konseyi’nin 2013 yılı sonu verilerine göre, 47 üye ülkede 2013 yılında toplam 1.621.718 kişi denetimli serbestlik kurumları tarafından takip edilmişken, ülkemizde bu sayı Daire Başkanlığı verilerine göre 354.108’dir. Ayrıntılı rapor için bkz: **Council of Europe Annual Penal Statistics, Space II, Survey 2013**, http://wp.unil.ch/space/files/2011/02/Council-of-Europe_SPACE-II-2013-E_Final_150205.pdf, 20.11.2015, s. 1vd.

²² Daire Başkanlığı verilerine göre, 2015 yılı Kasım ayı itibariyle, müdürlüklerin denetimini yaptıkları toplam 275.239 tedbir içerisinde bu tedbirlerin sayısı 86.176 olarak kaydedilmiştir.

²³ Bkz: Yavuz, **Ceza Adalet...**, s. 280-288.

²⁴ Örneğin Hollanda’da denetimli serbestlik hizmetleri üç farklı kurum tarafından verilmektedir. Her ne kadar birbiriyle irtibatlı olarak faaliyet yürütülse de hizmetlerin büyük çoğunluğu Hollanda Denetimli Serbestlik Kurumu (Reclassering Nederland - The Dutch Probation Service) isimli kurum tarafından verilirken, bağımlılık sorunu olan kişilerle ilgili hizmetler Bağımlı Faillerin Sosyal Rehabilitasyonu Kurumu (Stichting Verslavingsreclassering - The Social Rehabilitation for Addicted Offenders) tarafından verilmektedir. Evsiz failerle ilgili hizmetler ise Kurtuluş Ordusu (Leger des Heils Reclassering - Salvation Army) isimli kurum tarafından verilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Anthon M. van Kalmthout/Leo Tigges, Netherlands, **Probation in Europe 2008**, Confederation of European Probation, http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Netherlands_The.pdf, 07.12.2015.

²⁵ Daire Başkanlığı verilerine göre, 2010 yılı Aralık ayı itibariyle 79.822 olan toplam iş sayısı içerisindeki sayı 52.280, 2011 yılı Aralık ayında toplam 105.756 olan toplam iş sayısı içerisinde ise 76.752 olarak kaydedilmiştir.

²⁶ Daire Başkanlığı verilerine göre, 2010 yılı Aralık ayı itibariyle sayı 13.442 iken, 2015 yılı Kasım ayında bu sayı 78.102 olarak kaydedilmiştir.

²⁷ Avrupa Konseyi’nin 2013 verilerine göre bu sayı, örneğin Hollanda’da 3.194, Fransa’da ise 3.953 iken, ülkemizde 45.993 olarak kaydedilmiştir. Almanya, İtalya gibi bazı ülkelerde ise bu kararlar denetimli serbestlik hizmetleri arasında kaydedilmemiştir. Bkz: **Council of Europe Annual Penal Statistics, Space II, Survey 2013**, s. 17-18.

²⁸ Yavuz, **Ceza Adalet...**, s. 265.

²⁹ Daire Başkanlığı verilerine göre, 2015 yılı Kasım ayı itibariyle sayı 56.764 olarak kaydedilmiştir.

li serbestliğin temel hedeflerine uygun bir şekilde düzenlenmediği ve uygulanmadığını söylemek gerekmektedir. Zira düzenleme ve mevcut uygulamaya göre, “otomatik” olarak ve herhangi bir sosyal veya kriminojenik bir araştırma aracına dayanması gerekmeksizin, hemen hemen şartları uygun olan tüm hükümlüler için uygulanabilen bir yöntemdir. Zaten konunun, kamuoyunda bir tür “af” olarak algılanmasından ve süresinin 2 yıla çıkartılması beklentisinden de sorunlu bir mesele olduğu rahatlıkla görülmektedir.³⁰

Dördüncü yoğunluk ise, 2014 yılında yapılan düzenlemeyle getirilen ve adli para cezalarının ödenmemesi nedeniyle hapis cezası yerine uygulanan kamuya yararlı çalıştırma yaptırımıyla ilgilidir.³¹ Kanımızca kamuya yararlı çalıştırmanın özellikle bu amaçla kullanılması çok olumlu bir gelişmedir. Esasen, daha ilk aşamada, yani mahkemece cezaya hükmedilmeden önce denetimli serbestlik uzmanları tarafından hazırlanacak sosyal araştırma raporları doğrultusunda, sanığın hükmedilecek adli para cezasını ödeyebilecek durumda olup olmadığı tespit edilmek suretiyle gerçek anlamda bir bireyselleştirme yapılıp, doğrudan bir seçenek yaptırım olarak kamu yararına çalıştırmaya hükmedilebilmeli, sanığın adli para cezasını ödeyemeyecek duruma düşmesi beklenmemelidir.

Son olarak, Kasım ayı verilerinde diğerlerine nazaran düşük bir yoğunluğa sahip oldukları görülen, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, seçenek yaptırımlar ve koşullu salıverilme çerçevesinde uygulanan tedbirlerin, karşılaştırmalı hukuk örneklerindeki gibi yoğunluk bakımından ilk sıralarda yer alması gerekirken yukarıda izah edilen nedenlerden ötürü geri planda kaldıkları hususunun dikkate getirilmesinde fayda bulunmaktadır.³²

4. SOSYAL ARAŞTIRMA RAPORLARI VE BİREYSELLEŞTİRMENİN ÖNEMİ

Resmi istatistiklere dahil edilmediğini gördüğümüz çok önemli bir konu da “sosyal araştırma raporları”dır. Rapor konusu, denetimli serbestliğin belkide en önemli konusudur. Bilindiği üzere, denetimli serbestlik hizmetleri genelde üç temel kategoriye ayrılmaktadır. Araştırma ve tavsiye, gözetim ve rehberlik, toplum yaptırımlarının planlanması ve denetimi.³³ Fail hakkında denetimli serbestlik uzmanı tarafından yapılan araştırma sonucunda üretilen rapor, daha ilk andan, failin tespiti anından başlayıp cezanın infaz edilmesi sonrasına kadar uzanan süreç boyunca, ilgili tüm aktörlere yol gösterici mahiyette bir kaynak niteliğine sahiptir. Bunun içindir ki sosyal araştırma raporları günümüzde yaptırımların bireyselleştirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Zira suçla ve faille ilgili olarak dosyaya yansıyan bilgiler ancak maddi gerçeğin ortaya çıkartılması için bir veri olarak kullanılmaya uygun iken; sosyal araştırma raporları gerek fail, gerekse mağdur ve toplumun yararına en uygun olan yaptırım biçimi ve infaz yönteminin tespiti için anahtar bir rol oynamaktadır. Ancak bu raporların öneminin henüz ülkemizde kavranmadığını, savcılık ve mahkemelerce itibar edilen kaynaklar olmadığını biliyoruz. 2015 yılı verilerine rapor sayıları dahil edilmediği için bilmiyoruz ancak 2010 yılı verilerine göre 2005-2010 yılı arasında yazılan toplam rapor sayısı 20 bin civarında idi ve bu raporların, verilen kararların şekillendirilmesine ne derecede etki yaptığına ilişkin bir veri bulunmamaktaydı.³⁴

Rapor konusunda mutalaka değinilmesi gereken bir başka husus ise, uzman tarafından raporda şüpheli veya sanık hakkında uygun olan yaptırım biçimine ilişkin “öneri” yapılması konusudur. 2006 ve 2007 tarihli yönetmelikte bu konuda uzmana herhangi bir hareket alanı tanınmazken, 2013 tarihli yönetmelikte (m. 38/5) bir miktar serbesti getirilmiştir. Buna karşın hakim ve savcılar cephesinde, sözkonusu raporların, yargısal yetkilerine müdahale olarak algılanmaya devam ettiği ve çoğunlukla rapor hazırlanmasına gerek duyulmadan karar verme eğiliminin hakim olduğu bilinmektedir.

Günümüzde denetimli serbestlik, daha çok alternatif yaptırım biçimleriyle birlikte anılmaktadır. Ceza kanunlarımızdaki yaptırım biçimlerinin daha fazla çeşitlendirilerek; bireyselleştirmenin, yalnızca yaptırımın süresiyle alakalı bir mesele

³⁰ Örnek gazete haber başlıkları için bkz: “Hapishaneler ‘örtülü af’ yöntemiyle boşaltılacak” <http://www.milliyet.com.tr/hapishaneler-ortulu-af-gundem-2106716/>, 24.08.2015; “Af gibi serbestlik sürprizi”, <http://www.gazetevatan.com/af-gibi-serbestlik-surprizi-435209-gundem/>, 07.03.2012.

³¹ Daire Başkanlığı verilerine göre, 2015 yılı Kasım ayı itibarıyla sayı 33.448 olarak kaydedilmiştir.

³² Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde uygulanan tedbirlerin yoğunlukları için bkz: *Council of Europe Annual Penal Statistics, Space II, Survey 2013*, s. 17-22.

³³ Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 61vd.

³⁴ Daire başkanlığının 2010 yılında kaydedilen verilerine göre 2005 yılı Haziran ayından 2010 yılı Ocak ayına kadar Türkiye çapında soruşturma aşamasında toplam 9767, kovuşturma aşamasında ise toplam 13187 adet sosyal araştırma raporu hazırlanmıştır. Bkz: Yavuz, *Ceza Adalet...*, s. 206.

olarak algılanmasından vazgeçilmesi, bizatihi tercih edilecek yaptırım biçiminin ve yaptırımın infaz şartlarının belirlenmesi sürecinde hassasiyetle yapılması gerekmektedir. Bu yapılırken de denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında hazırlanacak raporların anahtar rolünden mutlak surette faydalanılmalıdır.

5. YENİDEN SUÇ İŞLEME ORANLARINA İLİŞKİN VERİ KAYNAĞI PROBLEMİ

Sayısal verilere ve genel olarak adalet istatistiklerine yansımaya önem veren bir diğer konu ise, ülkemizde yeniden suç işleme oranlarıyla ilgili olarak ölçülebilir bir veri sistemi bulunmaması sorunudur. Bu bağlamda hangi tür suçların hangi sıklıkla yeniden işlendiği, uygulanan yaptırım türüne göre bunun oranı, denetimli serbestliğin yeniden suç işleme oranları üzerindeki etkisi gibi konularda ölçülebilir verilere ulaşılmadıkça ceza adalet sistemimizin etkinliği konusunda bir fikir sahibi olmamız, dahası sorunlu alanlara ilişkin tespit ve düzeltme çalışması yapmamız mümkün bulunmamaktadır. Bu değerlendirme yapılmadığından ki, denetimli serbestlikte 10 yılı tamamlamamıza rağmen cezaevi nüfusunun engellenemez artışıyla tuhaf bir şekilde paralellik gösteren denetimli serbestlik dosyalarının sayısındaki artışı yeterince anlamlandıramamaktayız.

6. DENETİMLİ SERBESTLİK GÖREVLİLERİNİN İHTİYAÇLARI

Denetimli serbestlik görevlisinin kişiliği ve bilgisinin, rehberlik ve yaptırımların denetiminde, bu özelliklerini kullanım biçimiyle ıslaha yönelik etkili bir araç niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.³⁵ Bu önemli niteliği gereği, görevlilerin iyi eğitim almış kişiler olmasının yanında, çalışma ve iletişim psikolojilerini olumsuz yönde etkileyecek kurum içi etkenlerden de azami ölçüde korunarak hizmet sunabilmeleri için gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir. 2010 yılında İngiltere’de yapılan bir araştırmada, denetimli serbestlik görevlilerinin zamanlarının büyük bir kısmını (yüzde 76), doğrudan faille yaptıkları çalışmalardan ziyade masa başında evrak düzenlemekle geçirdikleri tespit edilmiş ve bu durumun denetimli serbestlik çalışmasının özüne aykırılık teşkil ettiği vurgulanmıştır.³⁶ Yukarıda değerlendirmeye tabi tutulan sayısal veriler, benzer sorunun ülkemizde görev yapan denetimli serbestlik görevlileri bakımından da kaçınılmaz olarak yaşandığını işaret etmektedir. Denetimli serbestlik görevlilerinin sayısının artırılması, kişi başına düşen dosya sayısının sınırlanması ve klasik memur-mesai çalışma sisteminden farklı olarak esnek bir çalışma pratiğine kavuşturulmaları sistemin başarısı için bir zarurettir.

SONUÇ

Ceza adaletinin insanlık tarihi kadar eski bir mesele olduğu düşünüldüğünde, denetimli serbestliğin Avrupa ve Amerika’daki ikiyüz yıllık, ülkemizde ise on yıllık kısa tarihi, henüz yolun çok başında olduğumuzu göstermektedir. Modern ceza hukukunun son ikiyüz yıldaki en büyük ve şüphesiz en insani keşifleri, fail bakımından denetimli serbestlik, mağdur bakımından ise onarıcı adalettir. Bu önemli keşiflerin farkına varılması, ülkemizde ancak 2000’li yıllarda mümkün olabilmektedir.

Denetimli serbestliğin ülkemizdeki kısa tarihi, gerek mevzuat ve gerekse uygulama sonuçları bakımından irdelendiğinde, karşılaştırmalı hukukta yüzyıllar alan sürecin ülkemizde çok hızlı bir şekilde yaşandığı görülmektedir. Bu da kaçınılmaz olarak, birçok önemli soru ve sorunla yüzyüze gelmesine neden olmuştur. Yukarıda bir kısmına değinme imkanı bulduğumuz hususlar dikkate alındığında, özellikle denetimli serbestliğin teorisi hakkında derinlikli bir anlama çabasına girişilmesi zaruretinin bulunduğu açıktır. Bu çabanın bizi daha iyi bir mevzuat ve daha başarılı bir uygulamaya götüreceğinden şüphe bulunmamaktadır.

Ceza adalet sistemimizin içinde bulunduğu durum her ne kadar birçok önemli sorunla başedilmesi konusunda kanun koyucu ve uygulayıcılara kaçınılmaz bir yükümlülük yüklese de; *suçluyu bulmaya ve cezalandırmaya değil, masumiyetin kaynağı olan “insan”ı keşfe odaklanan ve sonuna kadar onun ıslahı için bir gayret mekanizması olan denetimli serbestliğin varlığı ve kısa sürede katettiği mesafe umutlu olmamız için yeterlidir.*

³⁵ Edmund Burbang/Ernest W. Goldsborough, “The Probation Officer’s Personality: A Key Factor in Rehabilitation”, *Federal Probation, A Journal of Correctional Philosophy and Practice*, Number 2, United States 1954, s. 11.

³⁶ Raynor, *a.g.e.*, s. 14.

Son olarak, çalışmamızın başlığına dönecek olursak, “Türkiye’de denetimli serbestlik mümkün müdür?” sorusuna verilecek cevap şüphesiz “evet” olmalıdır. Bununla birlikte, yolun henüz çok başında olduğumuzu ve biraz daha zamana ihtiyacımız olduğunu eklemek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALARID, Leanne Fiftal / CARMEN, Rolando V. Del, *Community - Based Corrections*, Belmont/USA 2011.
- ALLARS, Collin, “*Transforming Delivery of Probation Services in England and Wales*”, <http://cep-Probation.org/wp-content/uploads/2015/11/Day-1.5-Colin-Allars-26-11-15.30h.pdf>, 05.12.2015.
- Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 18, 2001, <http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/veri-istatistik/yayinlar/ay-cilt.pdf>, 18.11.2015, s. 17-436.
- BURBANG, Edmund / GOLDSBOROUGH, Ernest W., “The Probation Officer’s Personality: A Key Factor in Rehabilitasyon”, *Federal Probation, A Journal of Correctional Philosophy and Practice*, No: 2, USA 1954, s. 11-15
- COHEN, Nick, “*The End of The Probation Service*”, <http://www.newstatesman.com/200405100022>, 15.08.2007.
- Council of Europe Annual Penal Statistics, Space II, Survey 2013*, http://wp.unil.ch/space/files/2011/02/Council-of-Europe_SPACE-II-2013-E_Final_150205.pdf, 20.11.2015.
- DEMİRBAŞ, Timur, *İnfaz Hukuku*, Ankara Mart 2013.
- FOUCAULT, Michel, *Hapishanenin Doğuşu (Gözetim Altında Tutmak ve Cezalandırmak)*, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, İstanbul 1992.
- HUGO, Victor, *Sefiller*, C. I: Fantine, Çeviri: İsmail Yerguz, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2003.
- KALMTHOUT, Anton M. Van, “Kamu Yararına Çalışmadan ‘Toplumsal Yaptırımlara’: Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı”, Hollanda aslından çeviren: Burhan Alıcı, *Küresel Bakış Dergisi*, Y. 1, C. I, S. 1, Nisan 2011, s. 71-106.
- KALMTHOUT, Anton M. Van / TIGGES, Leo, Netherlands, *Probation in Europe 2008*, Confederation of European Probation, http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Netherlands_The.pdf, 07.12.2015.
- KOÇ, Canan Olpak, “İslah Edici Yöntemlerin Kurgusal Düzlemde Keşfi: Avrupa Sarı Kâğıtları Yırtabildi mi?”, *Turkish Studies Journal*, Vol. 7/4, Fall 2012, s. 2431-2439.
- NELLIS, Mike / CHUI, Wing Hong “*The End of Probation*”, in: Wing Hong Chui/Mike Nellis, *Moving Probation Forward (Evidence, Arguments and Practice)*, London 2003, s. 261-275.
- RAYNOR, Peter, “Is Probation Still Possible?”, *The Howard Journal*, Vol. 51, No. 2, May 2012, s. 173-189. Makalenin Türkçe tercümesi için ayrıca bkz: “Denetimli Serbestlik Hala Mümkün müdür?”, Tercüme eden: Hakan A. Yavuz - Süleyman Özar, *Küresel Bakış Çeviri Dergisi*, Yıl 4, S. 12, Ocak 2014, s. 11-39.
- WHITEHEAD, John T. / JONES, Mark / BRASWELL, Michael, *Exploring Corrections in America*, Elsevier/USA 2008.
- YAVUZ, Hakan A., “Denetimli Serbestliğin Ortaya Çıkışı ve Karşılaştırmalı Hukuktaki Gelişim Süreci”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 66, Şubat 2012, s. 75-89.
- YAVUZ, Hakan A., “Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 100, Mayıs-Haziran 2012, s. 317-342.
- YAVUZ, Hakan A., *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011.
- <http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 07.11.2015.
- <http://www.memurahval.com/tbmm/bekir-bozdog-denetimli-serbestlik-2-yil-en-son-durumu-soyledi-h1516.html>,

03.12.2015.

<http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>, 08.12.2015.

“Hapishaneler ‘örtülü af’ yöntemiyle boşaltılacak” <http://www.milliyet.com.tr/hapishaneler-ortulu-af-gundem-2106716/>, 24.08.2015.

“Af gibi serbestlik sürprizi”, <http://www.gazetevatan.com/af-gibi-serbestlik-surprizi-435209-gundem/>, 07.03.2012.

http://www.aca.org/ACA_Prod_IMIS/ACA_Member/About_Us/Our_History/ACA_Member/AboutUs/AboutUs_Home.aspx?hkey=0c9cb058-e3d5-4bb0-ba7c-be29f9b34380, 11.11.2015.